

188616

KÁLLAY MIKLÓS.

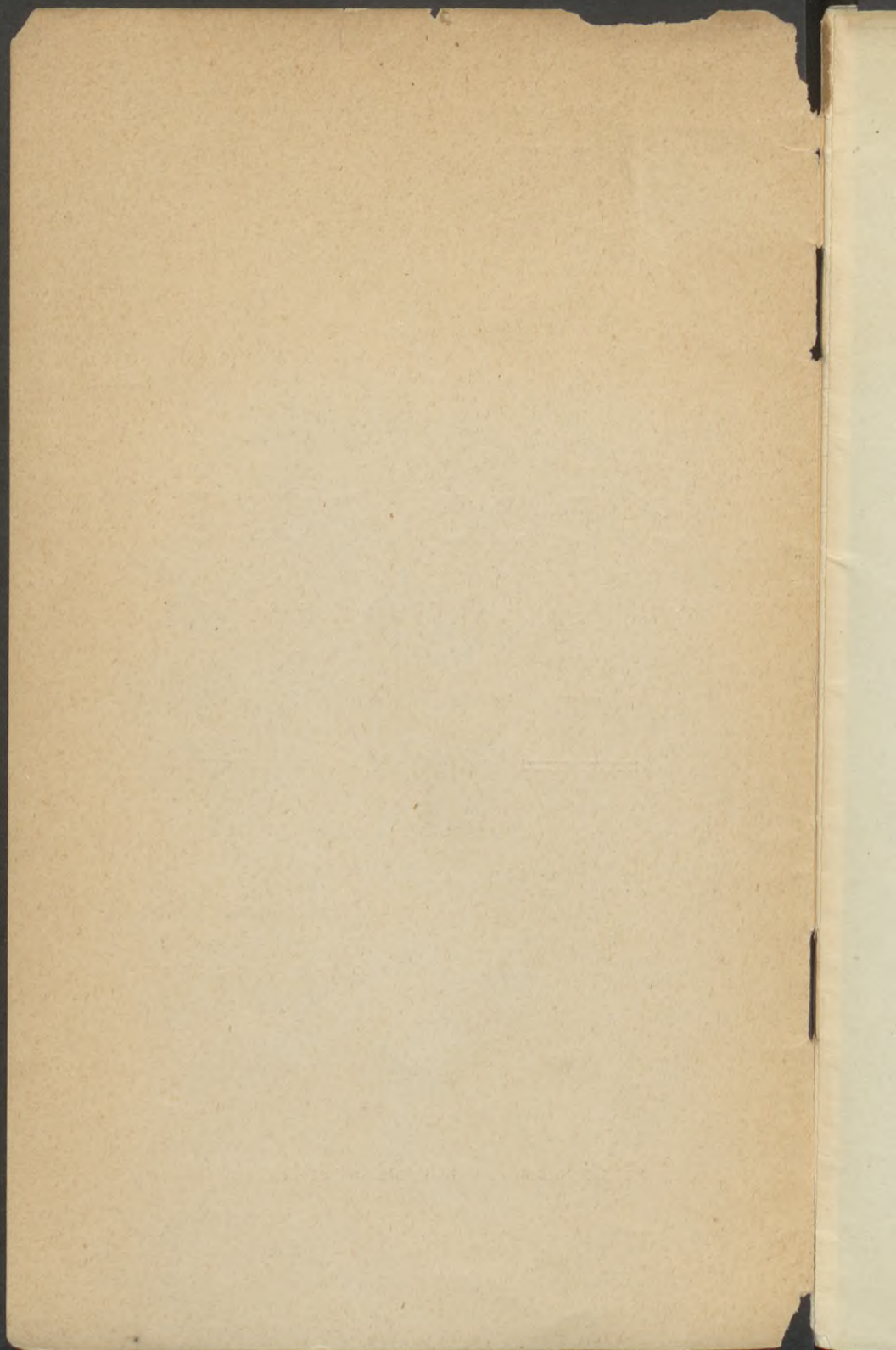
Dobó kora.

(Képek Egervár 1552. évi ostromából.)

Ára 40 fillér.

A könyvecske fizta jövedelme
az egri „Dobó-szobor” alap
javára szolgál :: :: :: :: ::

NYOMTÁK EGERBEN AZ EGERI NYOMDA-RÉSZVÉNYTÁRSASÁGNÁL
1907.

KÁLLAY MIKLÓS.

Dobó kora.

(Képek Egervár 1552. évi ostromából.)

Ára 40 fillér.

A könyvecske tiszta jövedelme
az egri „Dobó-szobor“ alap
javára szolgál :: :: :: :: ::

NYOMTÁK EGERBEN AZ EGERI NYOMDA-RÉSZVÉNYTÁRSASÁGNÁL
1907.

P. a. Hungary
920 ha

188616

M. N. MÚZEUM KÖNYVTÁRA
I. Nyamt. Növedéknaptő.
1907 .év. 940. SZ.

GÁRDONYI GÉZÁNAK

AZ EGRI CSILLAGOK KÖLTŐJÉNEK

===== AJÁNLJA =====

A SZERZŐ.

Eger, 1907. augusztus 1.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF CHICAGO

1215 EAST 58TH STREET, CHICAGO, ILL. 60637

1975

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

Ihlessetek ma néma, mohos kövek!
Tűnt nagyság fényét rejtegető romok,
Hol vértajtékot túrva tört meg
Lángkavaró dühe napkeletnek.

A múltak messze, ködbevesző ölén
Színes csodákat úsztat a képzelet.
Szívdobbantó álomba ringat
Régi korok hazajáró lelke.

Sírvermek ódon illata reng elő,
Döngőn robognak füstgomolyos hadak,
Kürtök riadnak s a hüvelyből
Csengve szakad ki a sarlós szablya.

A vár fokán megvillan az érckereszt.
Lófarkas holdak erdeje néz reá.
Kelet s nyugat kemény tusája
Hajladozó vasak élén szikráz.

A hősök népe küzködik itt vadul
Fénykörbe lángol Mecskei, Zoltai,
S kitündöklük mind közt Dobónak
Ércsisakos, sudaras, nagy teste.

Ihlessetek ma néma, mohos kövek!
Tünt nagyság fényét rejtegető romok,
Hol vértajtékot túrva tört meg
Lángkavaró dühe napkeletnek.

Az ostromló.

Lángoszlop ing a rőt égbolt alatt,
 Égő falvaknak vérvilága lobban,
 Maklár felől kigyózó, hosszú sorban
 A gyorsléptű, buggyos török halad.

Nehéz bivaly lomhán, vontatva lép.
 Rézagyúk lassan gördülnek dübörgve.
 Sátorgyűrű fehérlik messze körbe.
 Falakra tódúl a kíváncsi nép.

Szúrósszemű tatárok ménje horkol.
 Öles kurdok derbenti vértje fénylik,
 Lándzsák özönje villog szürke porból

Buzdítva szólnak a harsány „iléri“-k,*
 S kettős, nagy ívben ömlik szét a had
 Mint mocskos ár, ha útján szirt akad.

* Iléri = török vezényszó, valószínűleg rokon és azonos jelentésű a magyar előre-vel.

Az eskü.

Szorongó csönd a gótíves teremben,
Mindenfelé gyászpompa fénye reszket,
Villó szemek bámúlják a keresztet.
Gyertyák halottas sápadt lángja rebben.

A festett ablak óngyűrűs üvegjén
Az őszi nap tompán szűrődik által,
Aranyporos, színes sugárnyalábbal
Fényfoltokat fest vértén, drága mentén.

S a kék-vörös selyem zászló kilobban,
Födetlen fővel, büszkén áll Dobó.
A vár piaccán kard csörg, puska dobban.

Márton pap ajkán kong az esküszó,
Tompán dongó morajba vész a hang
S öblös csengéssel kondúl egy harang.

Az ostrom.

Vázarcú, sápadt rémet szűl a harc,
Csákány szakít, pöröly tör, cseng a szablya,
A párkányon csúszós a vér iszapja,
A vén Alit bőszíti a kudarc.

A holtak arca torz kacajt mereszt,
Tüzet köpködve pukkan szét a gránát,
Lázás szemek ködös vérfátyolán át
Buzdítva villog a zománc kereszt.

Dobó ott küzd, hol megrendül a had,
Nemes lováról csajtos hab szakad,
Nyugodt arcán nem indul félelem.

Szaván a csüggedt új erőre kap,
Ha füstgomoly közt büszkén megjelen,
S nagy ércsisakján szikrát szór a nap.

A válasz.

Recsegve szól a kürt, a híd lekordúl,
Fehér kendőt lobogtat a staféta,
A vár felé elkésve néha-néha
A zarbuzánok füstös öble mordúl.

Sötét viaszból a fermán pecsétje,
Sötét ijesztés, hitszegő ígélet.
A dölyfös Achmed rá választ se kéret:
Vagy hódolás, vagy zord halálnak éjje.

Dobó parázsra hányja olvasatlan.
Lobot vet a levél s zizzenve halkan,
Üszökké kunkorúl és rozsda barnán

Még ott ég rajta egy sor, az utolsó.
Feszül a lánc izmos legények karján,
S a tarra daccal néz le egy koporsó.

A tábor este.

Bibor köd ült a füstös égperemre,
Félhold szór szikrát karcsú sátrak ormán,
Kelet felé fordul hívón az ozmán,
Az örök némán állnak elmeredve.

Az egri vár nehéz komor tömegbe'
A földre torpad fáradtan, sötétén,
Egy-egy vitéz az ágyú vágta résen
A mélybe bámúl révedőn, merengve.

S az esti szélben felcsendül az ének;
Benn napkeletnek tikkasztó varázsa,
Buján beszélő, bűnös vágyak égneek.

A várfokon felhorkan rá a strázsa
S hol rózsakertben áll a rabnők sátra,
Magyar vitézt fognak meg a heréltek.

Az amazon.

Csóvás golyókon röpköd a halál,
Az ágyúk torka vészesen hörög,
Sivítva árad falra a török,
Hol a magyar, mint biztos ércfal áll.

Üszökvihar közt tört gerenda húll,
Szurok pörköl, bomolnak a sorok;
Átkot hörg égőn sok száraz torok,
Tatár, kurd, albán öl, gyilkol vadúl.

Holt férje mellett küzd a nő, a gyenge,
Arcán kigyúl a boszú büszke pírja,
Kezébe' hajlik a dömöcki penge.

Rendet vág a törökben szerteszét
S a skófiúm mellé vérhímmel írja
Világtipró Szulejman szégyenét.

Gemetés.

A vázkaszás elfáradt vágni rendet
Holttest vetés közt vérpipacs virúl,
Sóhaj kel a halódók ajkirúl,
Bűzös párákat szellő szárnya lenget.

A tarjagos felhőkre bús jaj ordít,
A róna keble hörgőn földobog,
A várba fen peregnek a dobok,
Hullát rakásra sürgő szolga hord itt.

A nagy, közös sír boltos odva tátog,
Könyet se ejtnek testvérek, barátok,
Gomolygva árad tömjénfüst szaga.

Gyászének zúg fel és zárúl a mély sír,
S a zsoltárokba távolról belésír
A dervisek üvöltő jajszava.

Az éj.

Fásúlt ónsúlylyal hull alá az éj,
Csillagtalan, döngő, bús némaság.
Az őszi szélben fáznak a basák,
Pásztás esőt hord a felhőtarély.

Rémlátást rejt méhén a vak setét,
A messzeségben bús sírám vesz el:
A strázsa rá hangos szívvel neszel
S az éjbe fúrja tágranyílt szemét.

A falnál ködtestű árnyak lapúlnak,
Titokzatos, folytott nesz indul útnak,
Aggódó fővel cselet retteg Dobó.

S a várból néha-néha széles ívbe'
A szurkos égre rőt uszályt repítve
Feldobban egy-egy nagy, tüzes golyó.

Bornemissza.

Rostává lőtt romhalmaz már a vár,
Nem hord az ágyúk párolgó csöve,
Vértől pirosuló a bástyák köve,
A kishitű már csak csodára vár.

A hős Dobó is gyors álmra dűl,
Tört, cselet koholni elfáradt az ész,
Viharjósuló, mély csendre hűny a vész,
Fáradt pillán ólmos kábulat ül.

Csak Bornemissza hadnagy nem pihen,
Némán virraszt a kripták mélyiben,
Árnyat vet rá a sok sötét koporsó.

A föld ölén mély, tompa lárma támad,
S nyugodt arcán barázdát szánt a bánat,
A dob bőréen ha megrezdül a borsó.

Az odaliszk.

A porfir füstölő lilás gőzt illatoz,
Kristályhüvelybe' csillog lahori rózsa nedve
Sötét szemét a kásmir sátorbolton feledve
A kedves rableány merengve álmadoz.

Elomló termetén szines, nehéz brokát,
A habselyem között hókeble még fehérebb,
Mellette gomolyagban bodros, kis, hófehér eb,
Beryllabroncs szorítja a két karcsú bokát.

Feltünedeznek álmán csipkés, kék városok,
Hol napsúgár szivárványt szökőkutakra vet,
Pálmák, struccok, tevék, hajlékony táncosok,

Rózsás párába nyúló, sok, karcsú minaret
S a hajnal elpirító, szirászi rózsaeerdő
S kinn húll, húll nyirkosan, a pernyés,
mocskos eső.

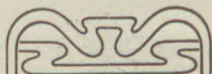
Az imádság.

A küzdőket bús éj választja szét,
Zegernyész, sűrű permeteg szitál,
Az őrtüzek parázsló fáinál
Nagy, lompos árnyak ingnak szerteszét.

Serény kéztől hegednek a falak,
A fejsze peng, földet szór a kosár,
S az éj ölén, mint őszi fénybogár,
Tüzes tollú nyílvevesszők rajzanak.

Dobó merengőn a távolba réved,
Bátor szivén kétség szül sanda rémet,
Az ismeretlen éj hogy rája ásít;

De fény deríti szép, nemes vonásit,
És térdre omlik egy ágyúlaféttán.
S imádkozik bizó reménynyel, némán.

Az áruló.

Feszület áll zöld posztós asztalon,
A bírák arcán sápadó ítélet,
Az árulónak búcsút int az élet,
Imára itt a végső alkalom.

Bilincsbe verve áll a vakmerő,
Viaszgyertyák rezgő világa lobban,
Dobó sötét szeméből vészthozóban
Még nem lángolt parancsoló erő.

Kemény vasarcán egy izom se mozdúl,
Sisakján borzong a sastoll pihe,
S edzett vitéznek megdobog szíve,

Hogy intésére a kötél csikordúl,
S gaz hitszegéstől vészt jósolva óván,
A hadnagy teste rándul a bitófán.

Ámor és Mars.

Gőzös párák közt úszik a kelő hold,
A vár körül elült a harci láрма,
Fáradt vitéznek nyirkos föld a párna,
Az árokban rakáson a török holt.

Egy karcsú lány révedve néz a ködbe,
Hullámszó mellett egy legényre vár tán?
Holdfény aranylik klárisrakta pártán,
S a mellénykén, mit skofiumhím főd be.

Jön a vitéz, s lágy suttogás remeg fel,
S hol száz rémség ül tort lázas szemekkel,
Vérrózsát pirkaszt pusztulás, enyészet,

Csókkal kínálja sóvár ajk a mézet,
Örök szerelmet súgnak összebújva
S feléjük int egy csontváz sárga ujja.

Rabasszonyok.

Nincs napsugár, hogy új bimbőt fakasszon,
A lombot rőtre bús ősz érleli.
Piros csizmák nyomát a dér lepi,
Hulló levéllel hervad sok rabasszony.

Temesvártól hozták rabszíjra fűzve,
S most vágyát hűti rajta zord aga,
Utált csókkal vár rá az éjszaka,
Habteste sorvad sínlő, pisle tűzbe.

Hideg szél zúg a kéklő Bükknek ormán,
Fojtott bosszúvágy lázadoz mogorván,
Magyar szíven vészes hullámba torló,

Ha felsír este szél szárnyán az ének :
„Sötét felhő száll vándorolva délnek,
Tolláskodik benn éjszín, csonka holló.“

Kelet.

Nagy, zengő tam-tamok kongása zúg,
Színes sátrak közt kandi nép tolong,
A kald, bűbájos jósolók hazug,
Sötét szavától rémül sok bolond.

Indus kigyóigézők sípja szól,
Csörgős dobot cserkeszlány ujjá üt,
A hindosztáni lágy kásmir alól
A táncos almék barna húsa süit.

Nézik festett fakírok mágiáját,
Bűvész lebben lengő kötél felett,
S feltámad egy folt tarka napkelet.

De sisteregve zúg alá a gránát,
Halált köp szét, s felordít száz torok,
Cserkeszlányok hókeblén vér csorog.

A robbanás.

Az égre véres lángtorony lobog,
Fülbénítő dörgés lármája csattan,
Bomlott, kábúlt aggyal, halálsápadtan
Vágódnak földre büszke hadsorok.

A lángoló ég kőzáport zuhog,
A bástya ing, a föld indul, rezeg,
Dermedten kulcsolódnak a kezek,
S a pusztulás sötét szárnyon suhog.

Fegyvert dobálnak, lőt-fut a tömeg,
Vak lármától minden lelket veszít,
Lenn a török már létrákat feszít.

És egyre hullnak vérmocskos kövek,
Kormos lepelt terít le pernyehó,
S egy percre tompán elmered Dobó.

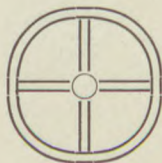
A tűz-kerék.

Haláltusáját vívja a magyarság,
Ép bástyafalja nincs többé a várnak,
Az ozmán ágyúk vashalált okádnak,
A földet szerte holttestek takarják.

A jaszaulok szöges korbácsa pattog,
Bomlott tömeg tör gyilkos tűzbe, lángba,
Nagy boncsokokkal fokról-fokra hágva,
A létra recscsen hajlongón alattok.

A bibor, holdas zászló már kibontva,
Jancsárok tódúlnak tömöt sorokba
A vár felé, mint gyilkos, nagy herék.

De megtorpan dermedten mind a hánya,
S olthatlan, kék tüzet frecskelve, hányva
Gördül alá egy nagy, tüzes kerék.

Őszi rózsa.

A pusztulás fagyos lehellete
A rombástyák közt bús árnyként suhog,
Zimankós tort ül a múlás tele,
Panaszlón zúgnak nagy, zöld ciprusok.

Fakó enyészet sír nyirkos ködöt,
A nagy természet némán haldokol,
Már minden út rozsdás avarfödött,
Halottas máglyát gyújt sok tűzpokol.

S bizó szívekből tűnik a remény,
Elszánt, kemény dac fészkel meg helyén,
S várják, mikor kondúl a végső óra.

És im mohotkás omladék között,
Mint győzelem, múlás, halál fölött,
Bimbót nyit egy halványkék őszi rózsa.

Az utolsó lap.

A korbács szíjja már hiába csattan,
Az ozmánok közt sápadt rémület jár,
A bégek átka hasztalan süvölt már,
A sok csapat némán áll, mozdulatlan.

Már lázadást szít fondorlón a jancsár,
Kisért a vár tűzszörnyes rémmesékkal,
Achmed szakállát tépve jajveszékel
S testvércsatára villan már a handzsár.

S egy rózsapárás, enyhe, őszi reggel,
Bámúl a várnép tágranyílt szemekkel:
Egy éjszakán csak elfoszlott a tábor.

Némán kopaszlik egy egy puszta sátor.
S meghajlanak egyszerre mind a térdek
S az égre dörgőn zúg a hála-ének.

